

Friskfaktorrappporten 2026

Friskfaktorer för psykisk hälsa,
välbefinnande och livskvalitet

ING • MARIE
WIESELGREN'S
STIFTELSE

idéer
för livet
skandia:

Innehåll

Förord	2
Bakgrund	3
Styrning	11
Uppväxt	21
Relationer och demokrati	30
Arbetsliv och livsmiljö	35
Åtta rekommendationer	42
Vi hjälper dig att ta nästa steg	43

Det går att vända utvecklingen

Det finns många rapporter som beskriver hur den psykiska ohälsan ökar. Ingen behöver längre övertygas om att detta är ett av vår tids allvarligaste samhällsproblem.

Den här rapporten gör något annat. Den frågar vad vi behöver mer av. Vilka faktorer är det som faktiskt håller människor friska, hela livet, och vad krävs av dem som styr för att de ska bli fler?

Vi valde att fråga de som har makten att göra något åt saken. 719 kommun- och regionpolitiker har svarat på hur läget ser ut i deras eget sammanhang, vad de kan påverka och vad de tror om framtiden.

Svaret är hoppfullt. Engagemanget är stort och sträcker sig långt utanför de formella ansvarsområdena. Ambitionerna finns nästan överallt.

Men samma mönster återkommer på varje område vi undersökt: mellan det som formuleras och det som faktiskt styr finns ett gap. Visionen finns, men måtten, pengarna och uppföljningen behöver utvecklas.

Det gapet är ämnet för den här rapporten. Det är också dess goda nyhet, för ett gap mellan ambition och genomförande går att stänga – till skillnad från en brist på vilja.



*Stina Liljekvist
Ordförande,
Skandias stiftelse
Idéer för livet*



*Lasse Stjernkvist
Ordförande,
Ing-Marie
Wieselgrens
Stiftelse*

Bakgrund

A photograph of a woman and a young child standing outdoors in the rain. They are both wearing raincoats; the child is in a bright yellow one, and the woman is in a green one. They are sheltered by a large, transparent umbrella. The background is a blurred view of a park or garden with green grass and trees. The overall mood is calm and protective.

Om undersökning, rapport,
friskfaktorer, grundlagen
och strategier

Om undersökningen och rapporten

Om undersökningen

Undersökningen genomfördes av Novus i juni 2026 på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet. Den är baserad på en enkätundersökning som besvarades av 719 kommun- och regionpolitiker, varav 640 med kommunen och 79 med regionen som sin primära organisation.

Analyserna är deskriptiva och de skillnader som lyfts fram ligger utanför felmarginalen. Grupperna regionpolitiker och förtroendevalda i minoritetsroller är betydligt färre än övriga, varför jämförelser med dem bör tolkas med försiktighet. Om inte annat anges, redovisas resultaten som andelen som valt ett av frågans två mest positiva svarsalternativ.

Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse arbetar för att skapa en trygg och öppen miljö där psykisk hälsa får ta plats. Stiftelsen erbjuder möjligheten att utan kostnad få ta del av en mer komplett och fördjupad dokumentation av undersökningen. Läs mer om det och Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse på sida 43.

Om rapporten

Den här rapporten bygger inte enbart på Novus-undersökningen, utan även på data insamlade i samband med produktionen av Idéer för livets rapporter "Ung i Sverige", "Ungas välmående och framtidstro", "Ungas röster om demokrati", "Ungas röster om trygghet" och "Det Sverige unga vill ha".

Andra källor är pensionsbolaget Skandias analyser av den psykiska hälsan i arbetslivet: "Hur är läget, Sverige 2026?" och "Sveriges sjukaste yrken 2026" samt nationella källor som Folkhälsomyndighetens "Hälsa på lika villkor" och Brås nationella trygghetsundersökning.



Friskfaktorerna och hur de hänger ihop

En friskfaktor är en resurs eller förutsättning som främjar hälsa och välbefinnande och stärker människors förmåga att hantera påfrestningar. Den kan finnas hos individen, i relationerna, i arbetslivet eller i livsmiljön. En friskfaktor påverkar en människa oavsett var på skalan mellan hälsa och ohälsa som personen befinner sig.¹

Med utgångspunkt i forskning, nationella folkhälsopolitiska mål och tidigare undersökningar har vi valt att i denna rapport belysa sex övergripande friskfaktorer: framtidstro, barns och ungas uppväxtvillkor, sociala relationer och tillit, demokratisk delaktighet, arbetslivet och livsmiljöerna. I denna rapport har vi valt att ge en översiktlig bild sammanställd i bredare teman.

De hänger ihop. Många förutsättningar för hälsa är gemensamma för barn och vuxna, även om de tar sig olika uttryck i olika skeden av livet.

Det betyder att investeringar i uppväxtvillkor också är arbetsmarknadspolitik med lång verkningstid, och att arbetsgivarrollen och samhällsplaneringen är folkhälsoinstrument.

Utvalda friskfaktorer

- Framtidstro
- Barns och ungas uppväxtvillkor
- Sociala relationer och tillit
- Demokratisk delaktighet
- Arbetslivet
- Livsmiljöerna

¹ World Health Organization (WHO) (2021). *Health Promotion Glossary of Terms 2021*.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240038349>.

Psykisk hälsa och välbefinnande skapas inte främst i vården. De formas i vardagen – hos människor, i deras relationer och i de miljöer där de lever, arbetar och möts.

Modellen visar hur de sex friskfaktorerna hänger samman och påverkar varandra. Framtidstro kan stärkas genom goda relationer. Relationer utvecklas på platser där människor kan mötas, och förutsättningarna för sådana mötesplatser skapas bland annat genom samhällsplaneringen.

En förändring i en del av systemet kan därför få följder i flera andra delar. Ingen enskild samhällsaktör kan ensam äga eller lösa frågan. För att stärka friskfaktorerna krävs en gemensam riktning och samordnade insatser över verksamhets- och organisationsgränser.



Friskfaktorer som ett sammanhängande system. Psykiskt välbefinnande skapas i vardagen hos människor, i relationer och stödjande livsmiljöer

Grundlagen sätter nivån

Att främja välbefinnande är inte en ambition som varje kommun fritt kan välja bort. Uppdraget har stöd i grundlagen. Regeringsformen, 1 kap. 2 §¹, slår fast att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara ett grundläggande mål för all offentlig verksamhet.

Bestämmelsen ger inte i sig enskilda rättigheter som kan utkrävas i domstol, men den anger riktningen: välfärden ska omfatta alla.



Den
enskildes personliga,
ekonomiska och kulturella
välfärd ska vara ett
grundläggande mål
för all offentlig
verksamhet.

Det sätter rapportens siffror i ett annat perspektiv. När sju av tio förtroendevalda bedömer att en förutsättning är uppfylld kan det verka som ett starkt resultat. Men sett till målet om välfärd för alla finns fortfarande mycket att göra.

Sammanfattning av regeringsformens kapitel 1, paragraf 2

- Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten.
- Det allmänna ska särskilt trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.
- Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.
- Demokratins idéer ska bli vägledande inom samhällets alla områden.
- Alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet, och barns rätt ska tas till vara.

¹ Sveriges Riksdag, *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*, 1 kap. Statsskickets grunder, 2 §.

Strategin för psykisk hälsa

"Det handlar om livet"¹ är Sveriges nationella strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Den beslutades i december 2024 och gäller 2025–2034. Underlaget togs fram i bred samverkan mellan myndigheter och andra samhällsaktörer.

Strategin betonar både att minska psykisk ohälsa och att stärka välbefinnandet. Delmål 1 lyfter uttryckligen psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurser för individen och samhället.

Bostaden, skolan, fritiden, arbetet och närmiljön lyfts fram som viktiga arenor för att främja psykisk hälsa. Det är en tydlig uppmaning till fler sektorer än vården att bidra. Till strategin ska ett nationellt uppföljningssystem med indikatorer kopplas, så att arbetets resultat kan följas över tid.

63 procent av förtroendevalda tycker strategin är viktig, men bara 36 procent väger in den i sina beslut.²

Strategins fyra huvudmål

1. Förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen.
2. Färre liv förlorade i självmord.
3. Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa.
4. Minskade negativa konsekvenser av psykiatriska tillstånd.

Strategin innehåller ovanstående fyra huvudmål samt sju delmål. Fyra av dessa delmål är särskilt relevanta ur ett friskfaktorperspektiv; stärkt psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs, investeringar i barn och unga, ett inkluderande och hållbart arbetsliv samt ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare.

¹ Regeringskansliet. *Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention*, Skr. 2024/25:77.

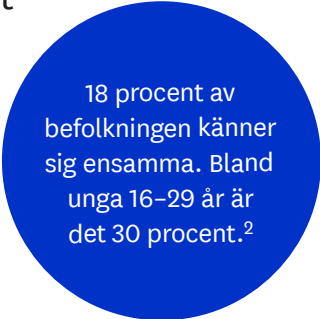
² Novus, undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet

Strategin mot ofrivillig ensamhet

"Tillsammans för god gemenskap i hela befolkningen"¹ är Sveriges första nationella strategi mot ofrivillig ensamhet och gäller 2025–2029.¹

Målet är jämlika förutsättningar för sociala relationer. Formuleringen är medvetet vald: ensamhet behandlas som en fördelningsfråga, inte som ett individuellt problem.

Strategin är i praktiken också en tillitsstrategi. Det är på tillgängliga arenor och i återkommande vardagsmöten som tillit uppstår.



18 procent av befolkningen känner sig ensamma. Bland unga 16–29 år är det 30 procent.²

Den ger tydliga roller. Kommuner uppmuntras analysera den sociala infrastrukturen i översiktsplaneringen. Regioner kan fråga om ensamhet i vårdmötet. Näringslivet bör bidra med lokaler och sociala rutiner.³

Tre delmål för god gemenskap

1. Sociala arenor ska vara tillgängliga för alla.
2. Färre hinder för socialt deltagande – fysiska, digitala, ekonomiska, språkliga och stigmarelaterade – med fokus på riskgrupper.
3. Färre människor i långvarig ensamhet, genom uppsökande verksamhet, frågor om ensamhet i skola, arbetsliv och vård samt personcentrerade insatser.

Arbetet ska genomsyras av lärande, medvetandegörande och samverkan. Folkhälsomyndigheten ansvarar för samordning och uppföljning.

¹ Regeringskansliet.se, *Nationell strategi mot ensamhet överlämnas*, 2025-02-28.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/02/nationell-strategi-mot-ensamhet-overlamnas>

² Folkhälsomyndigheten, *Hälsa på lika villkor 2024*, 2025-03-03
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/statistik-och-data/om-vara-data/om-vara-datainsamlingar/nationella-folkhalsoenkaten>

³ Folkhälsomyndigheten (2025), *Tillsammans för god gemenskap i hela befolkningen*, avsnittet "Så kan olika aktörer bidra till strategins mål", s. 15–18.

Strategin för levande och trygga städer

I februari 2025 presenterade regeringen en ny stadsutvecklingsstrategi med ett nationellt mål som ersätter det tidigare målet för hållbara städer.¹

Livskvalitet står först av strategins tretton fokusområden – som ”draglok för Sveriges städer”. Det sätter trivsel och välbefinnande i centrum. Trygghet är både ett fokusområde och en del av målet.



Livskvalitet
står först bland
strategins tretton
fokusområden.

Den byggda miljöns gestaltning påverkar hälsan. God gestaltning kan främja välbefinnandet, medan brister kan påverka den fysiska och psykiska hälsan negativt.

En levande stadskärna kan skapa sammanhang och gemenskap, i linje med den nationella strategin mot ensamhet. Stadsplaneringen blir därmed ett verktyg för att motverka isolering och stärka gemenskapen.

Ny strategi för levande och trygga städer

Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer. Sveriges städer ska utifrån sina förutsättningar utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas.

Strategin innefattar totalt 13 fokusområden sorterade under tre huvudrubriker:

Levande städer: Livskvalitet • Kultur • Arkitektur och gestaltning • Handel och besöksnäring • Mobilitet

Trygga städer: Trygghet • Trädgårdsstaden • Fysisk aktivitet • Trafiksäkra skolvägar

Robusta städer: Forskning och innovation • Minskad klimatpåverkan, ökad klimatanpassning och säkrade ekosystemtjänster • Beredskap • Digitalisering

¹ Regeringskansliet.se, *Ny strategi för levande och trygga städer*, Skr. 2024/25:96.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2025/02/skr.-20242596>

Styrning

A photograph of two children sitting on a dark leather sofa in a living room. The child on the left, with light brown curly hair, is wearing a light green hoodie and holding a black game controller. The child on the right, with dark curly hair, is wearing a blue and white plaid shirt over a dark t-shirt and also holding a game controller. They are both looking towards the left side of the frame. In front of them is a round coffee table with a colorful floral pattern. The background shows a window with white frames and grey curtains, and a framed picture on the wall.

Vad 719 förtroendevalda
säger om visionen, pengarna
och genomförandet

Vision finns, men styrinstrument saknas

Åtta av tio (83 %) uppger att den egna kommunen eller regionen har en tydligt uttryckt politisk vision som sätter människors välbefinnande i centrum.

Färre, två av tre (65 %), upplever att det finns ett långsiktigt politiskt ägarskap som varar över mandatperioder och maktskiften. Drygt hälften (56 %) uppger att mått på välbefinnande faktiskt används för att forma budget och prioriteringar.

För Sverige i stort är andelarna betydligt lägre: 43, 33 respektive 29 procent.

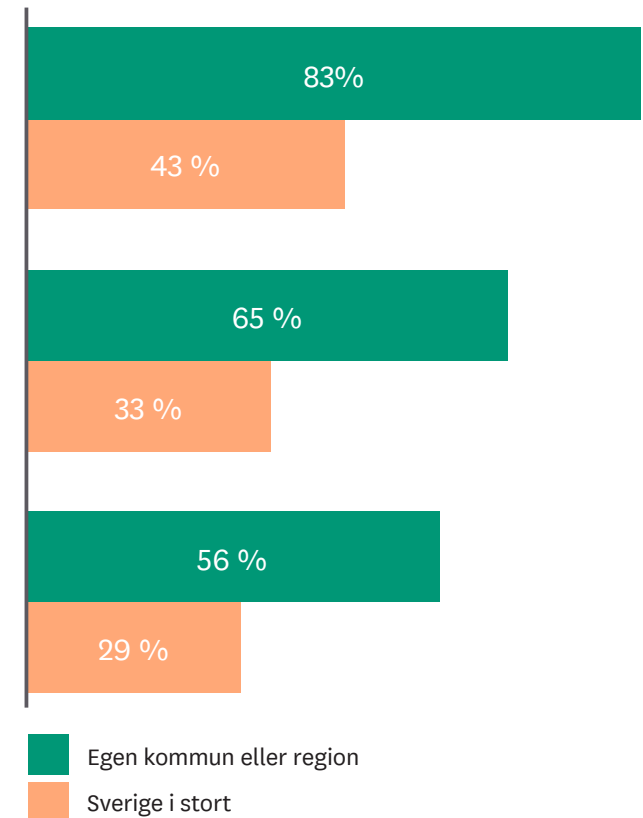
Svaren visar ett tydligt mönster: ju närmare frågorna kommer den praktiska styrningen, desto färre förtroendevalda upplever att människors välbefinnande prioriteras.

I vilken utsträckning upplever du att det finns följande förutsättningar i din kommun eller region, respektive i Sverige i stort?¹

En tydligt uttryckt politiskt övergripande vision som sätter människors välbefinnande och hållbarhet i centrum.

Ett långsiktigt politiskt ägarskap för välfärds-, välbefinnande/livskvalitet- och hållbarhetsfrågor.

Mått på välbefinnande/livskvalitet används aktivt för att forma budget och politiska prioriteringar.



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Politisk ambition finns, men inte förutsättningar

62 procent av de förtroendevalda upplever att det finns politiskt fokus på att minska ojämlikheter och 57 procent upplever att beslut om ekonomin också tas med hänsyn till social hållbarhet. Endast hälften, 52 procent, upplever att budgetprocessen omfattar fleråriga sociala investeringar.

39 procent upplever att beslut väger in kostnaden för att inte investera förebyggande.

35 procent anger att pengar reserveras utifrån uppnådda effekter, och endast 32 procent anger att det finns en tydlig innovationsprocess.

Dessa tre delar (nr 5, 6 och 7) är viktiga förutsättningar för att förebyggande arbete ska bli lönsamma sociala investeringar.

Bara en av tre upplever att det finns en tydlig innovationsprocess för nya lösningar.

I vilken utsträckning upplever du att det finns följande förutsättningar för förebyggande arbete och sociala investeringar?¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Förutsättningarna är olika i kommun och region

När det gäller fokus på att minska ojämlikheter ligger kommuner och regioner nära varandra – 62 respektive 65 procent av de förtroendevalda anser att det finns ett sådant fokus.

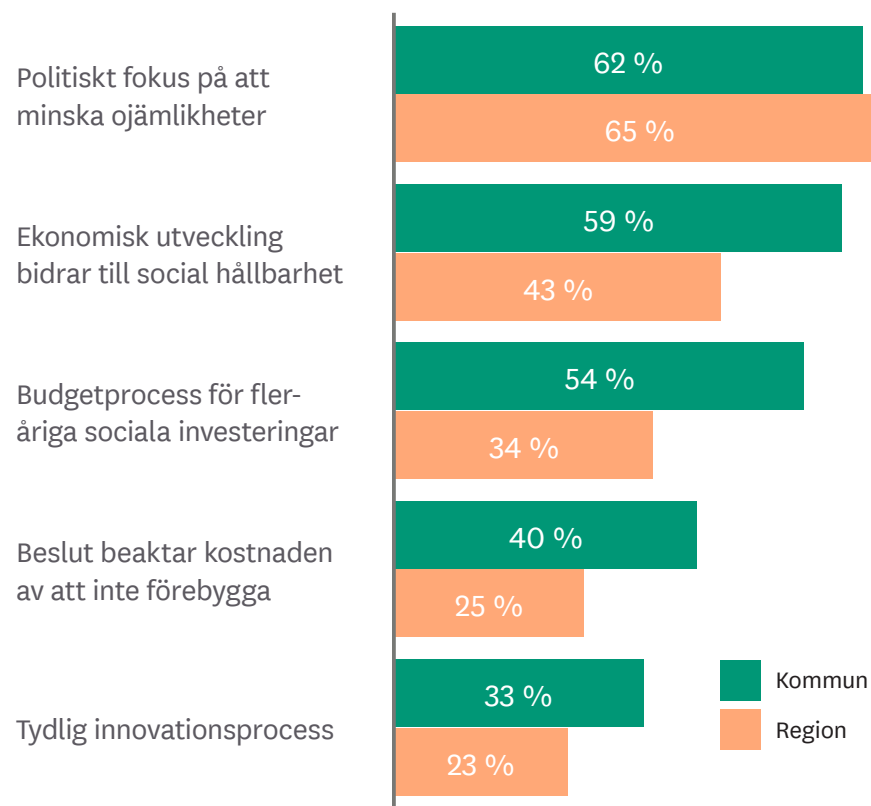
Sedan skiljer det sig. Kommunpolitiker bedömer generellt att det finns starkare strukturer för social hållbarhet, förebyggande beslutsfattande och innovation.

Den största skillnaden mellan kommun och region rör budgetprocessen för fleråriga sociala investeringar: 54 procent av kommunpolitikerna ser dem som möjliga, jämfört med endast 34 procent av regionpolitikerna.

Regionerna har alltså den tyngsta vårdkostnaden, men den svagaste upplevda förmågan att investera i det som gör vården mindre nödvändig.

Kommun-
politiker upplever
att fleråriga sociala
investeringar är möjliga i
större utsträckning än
regionpolitiker.

I vilken utsträckning upplever du att det finns följande förutsättningar för förebyggande arbete?¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Nationella strategin för psykisk hälsa upplevs viktig, men vägs sällan in i politiska beslut

Bara drygt en tredjedel (34 %) av kommunpolitikerna anser sig ha tillräcklig kunskap om strategin, jämfört med 47 procent av regionpolitikerna.

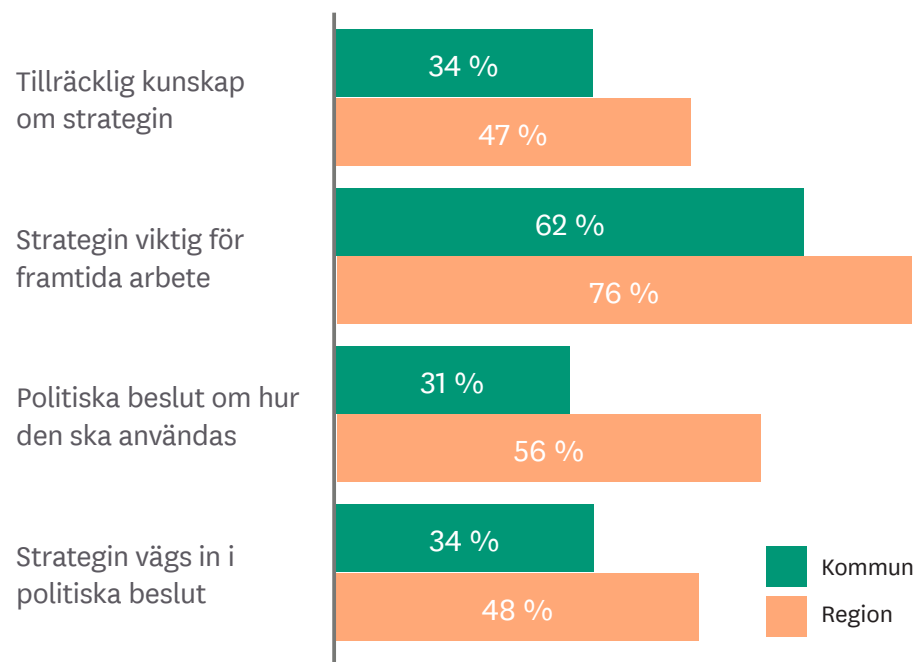
Både region- och kommunpolitiker upplever strategin som viktig för framtida arbete (76 % respektive 62 %).

Majoriteten upplever att de inte har tillräcklig kunskap om den nationella strategin för psykisk hälsa.

Regioner har i betydligt större utsträckning fattat beslut om hur strategin används (56 %, respektive 31 %). Däremot vägs strategin sällan in vid politiska beslut i regioner eller kommuner (region: 48 %, kommun: 34 %).

Överlag går det att konstatera att strategin upplevs som viktigare av förtroendevalda inom regioner än i kommuner.

Hur väl är din kunskap om den nationella strategin för psykisk hälsa "Det handlar om livet", och hur väl förstår du dess betydelse och hur den kan användas? ¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Samverkan är lägst med de funktioner som fördelar pengarna och utformar den fysiska miljön

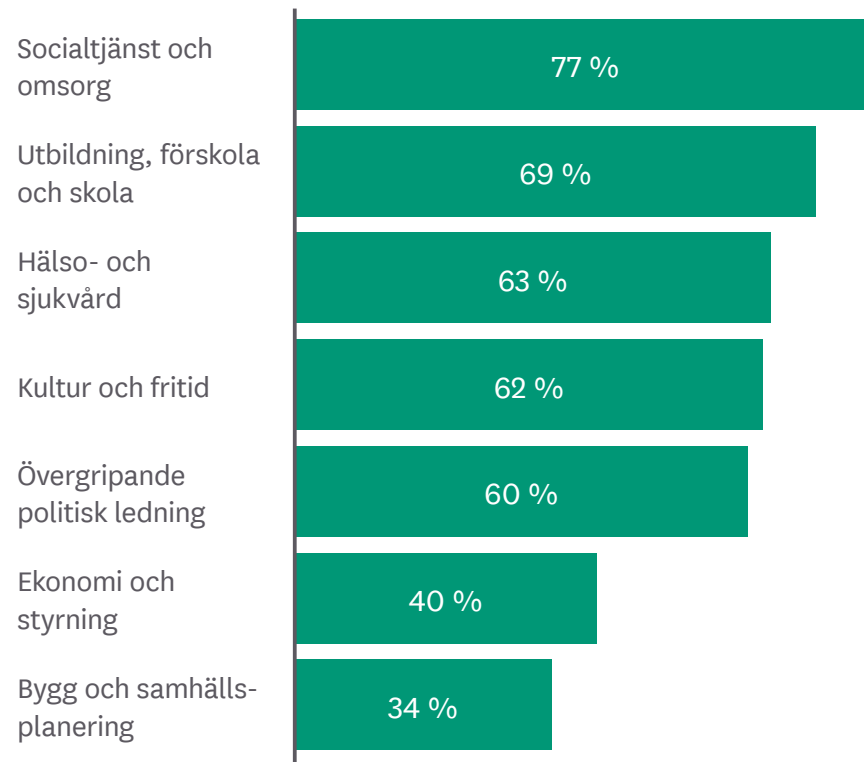
Bara 58 procent av de förtroendevalda uppger att det finns strukturer för aktiv samverkan mellan nämnder om psykisk hälsa, välbefinnande och livskvalitet.¹

Samverkan domineras av välfärdsverksamheterna. Socialtjänst och omsorg medverkar i 77 procent av fallen, utbildning, förskola och skola i 69 procent, hälso- och sjukvården i 63 procent samt kultur och fritid i 62 procent.

“Ekonomi och styrning” och “Bygg och samhällsplanering” är de funktioner som involveras minst. Det är anmärkningsvärt med tanke på att de påverkar både budget-prioriteringarna och den fysiska miljön.

Bara 58 %
uppger att det
finns strukturer för
aktiv samverkan.

Vilka funktioner ingår i samverkan om psykisk hälsa, välbefinnande och livskvalitet?¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

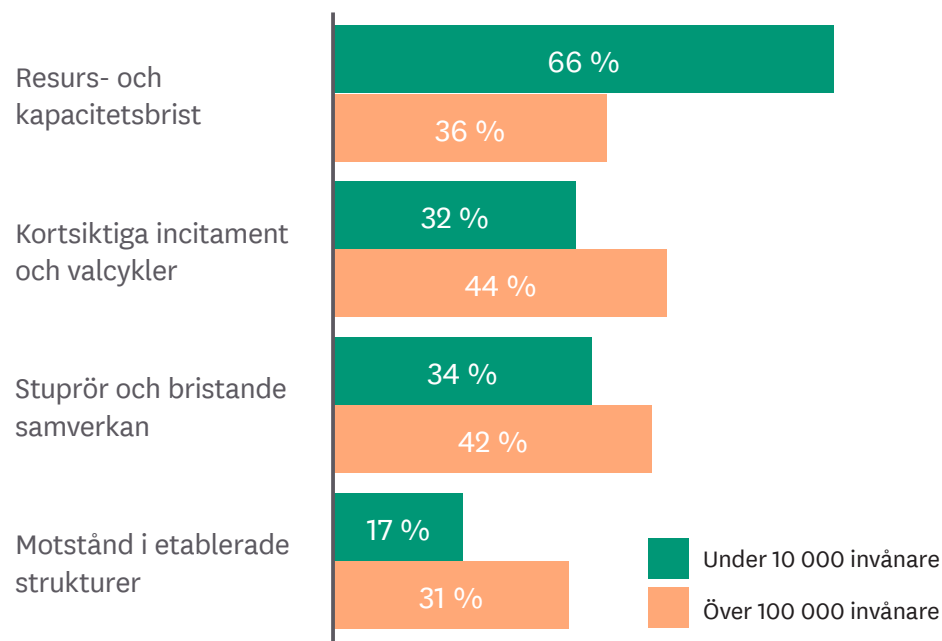
Små och stora kommuner har olika problem

Vilka hinder som upplevs som mest påtagliga skiljer sig mellan förtroendevalda i små och stora kommuner. I kommuner med färre än 10 000 invånare anger 66 procent resurs- och kapacitetsbrist som ett av de tre viktigaste hindren, jämfört med 36 procent i kommuner med fler än 100 000 invånare.

I de större kommunerna anger fler kortsiktiga incitament och valcykler (44 % mot 32 %), stuprör och bristande samverkan (42 % mot 34 %) samt motstånd i etablerade strukturer (31 % mot 17 %).

Två av tre i de mindre kommunerna lyfter resurs- och kapacitetsbrist som ett av de viktigaste hindren.

Vilka är de mest påtagliga hindren för att driva frågor rörande psykisk hälsa, välbefinnande och livskvalitet i er kommun?¹



Resultaten talar för att nationellt stöd behöver anpassas. Resurs- och kapacitetsfrågor framstår som särskilt viktiga i små kommuner, medan större kommuner oftare lyfter hinder kopplade till styrning, samverkan och motstånd i befintliga strukturer.

¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Engagemanget är bredare än det egna uppdraget

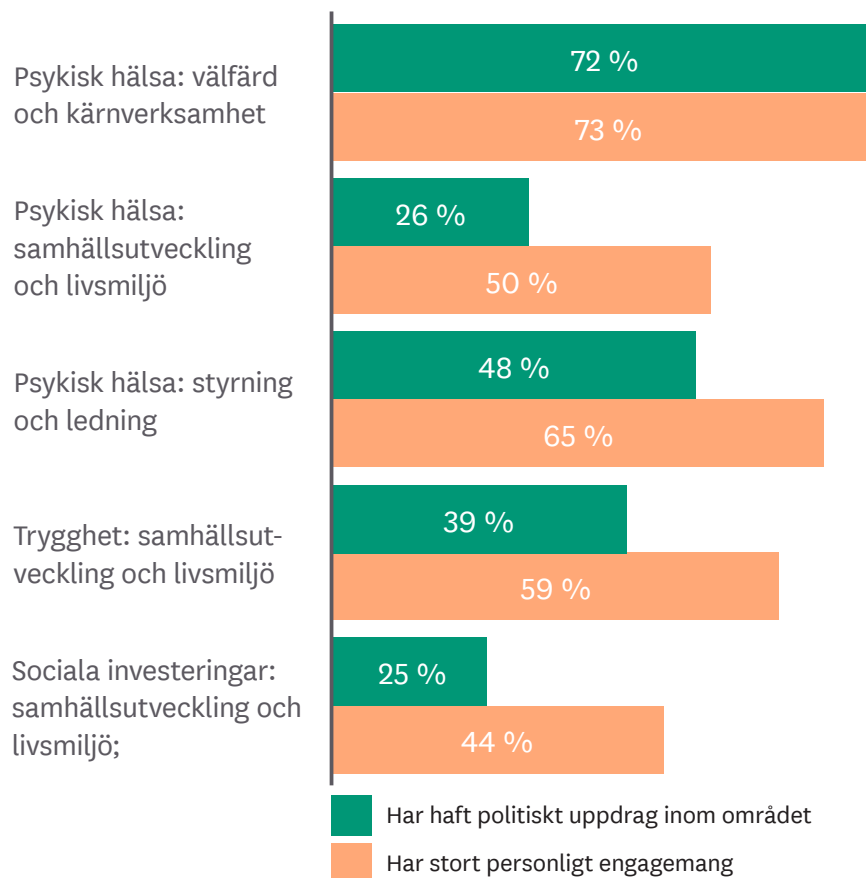
I flera av de redovisade frågorna är ett stort personligt engagemang vanligare än erfarenhet av politiska uppdrag inom området. Skillnaden är störst bland förtroendevalda med huvudsakligt ansvar för samhällsutveckling och livsmiljö.

Inom psykisk hälsa anger 50 procent ett stort engagemang, medan endast 26 procent har haft ett politiskt uppdrag inom området. För trygghet är motsvarande andelar 59 procent respektive 39 procent, och för sociala investeringar 44 procent respektive 25 procent.

Även inom styrning och ledning är fler engagerade i psykisk hälsa än de som har haft uppdrag inom området: 65 procent jämfört med 48 procent. Inom välfärd och kärnverksamhet är andelarna däremot nästan lika, 73 respektive 72 procent.

Engagemanget finns redan. Det är struktur och styrning som behöver utvecklas.

Politiskt uppdrag jämfört med personligt engagemang, efter huvudsakligt ansvarsområde.¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Majoritet och opposition bedömer styrningen olika

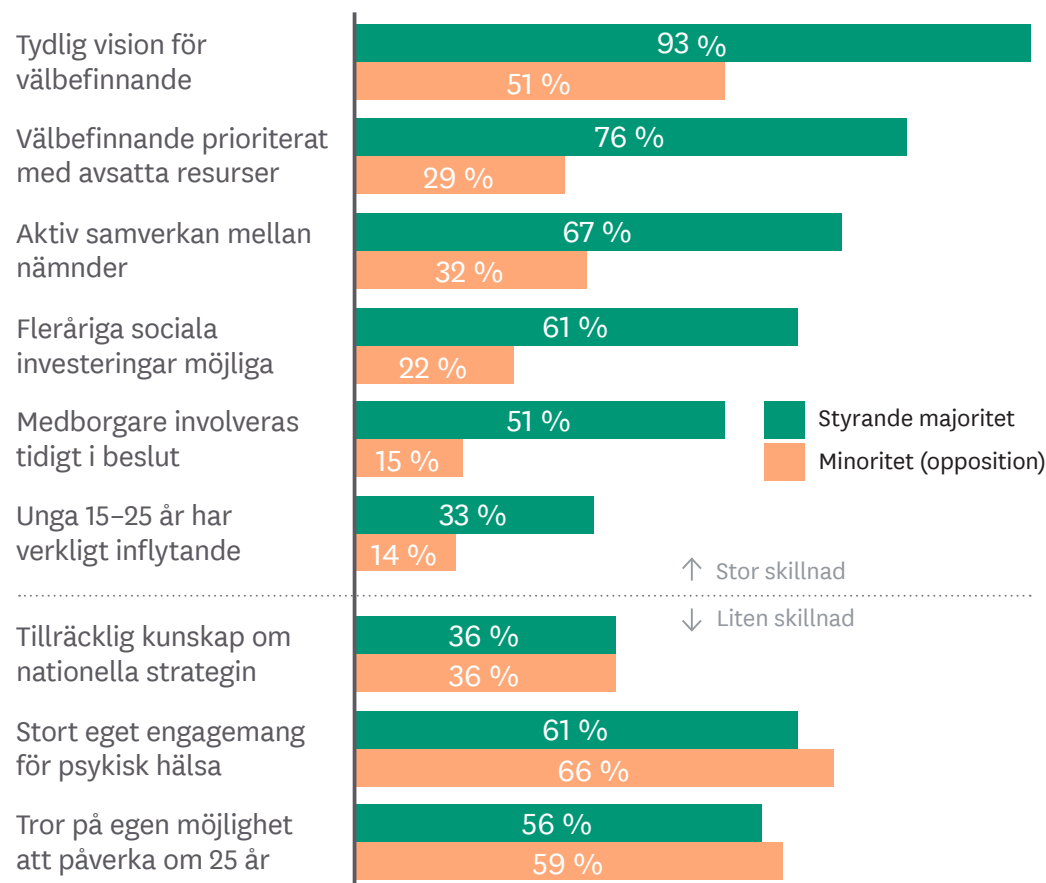
De förtroendevaldas bild av styrningen skiljer sig kraftigt mellan de som är i styrande majoritet och de som är i minoritet. Bland majoritetsföreträdarna uppger 93 procent att det finns en tydlig vision för välbefinnande, jämfört med 51 procent i minoriteten.

Störst är skillnaden i synen på om välbefinnande prioriteras med avsatta resurser: 76 procent mot 29 procent. Även bedömningarna av samverkan, sociala investeringar och tidig medborgarinvolvering skiljer sig åt. I fem av sex styrningsfrågor är skillnaden 35–47 procentenheter.

Liknande engagemang men olika bild av styrningen.

Däremot är svaren nästan samstämmiga om den egna kunskapen, engagemanget och möjligheten att påverka framöver. Skillnaderna tycks därför främst gälla hur väl visionerna omsätts i resurser, samverkan, investeringar och verkligt inflytande.

Andel förtroendevalda som svarat positivt, uppdelat efter om de tillhör styrande majoritet eller minoritet.¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Sammanfattning styrning

Undersökningen riktad till förtroendevalda visar att det finns ett gap mellan politisk ambition och genomförande. Majoriteten av de svarande upplever ett fokus på minskade ojämlikheter och social hållbarhet men färre ser strukturer för långsiktiga investeringar, effektbaserad finansiering och innovation. Bara 39 procent uppger att beslut väger in kostnaden för att inte förebygga och 32 procent ser en tydlig innovationsprocess.

Kommunpolitiker upplever bättre förutsättningar för förebyggande arbete med hjälp av fleråriga sociala investeringar än regionpolitiker. Störst är skillnaden för fleråriga sociala investeringar: 54 procent mot 34 procent anser att det finns förutsättningar för förebyggande arbete.

Den nationella strategin för psykisk hälsa anses viktig, särskilt i regionerna, men kunskapen är begränsad och strategin vägs sällan in i besluten.

Endast 58 procent uppger att det finns strukturer för aktiv samverkan. Socialtjänst, skola och vård deltar oftast, medan ekonomi, styrning och samhällsplanering deltar minst.

Små kommuner lyfter främst resurs- och kapacitetsbrist, medan stora oftare pekar på kortsiktighet, stuprör och motstånd i etablerade strukturer. Förtroendevaldas engagemang är bredare än sina formella uppdrag. Politiker i majoritet anser att styrningen fungerar betydligt bättre än politiker i oppositionen (minoriteten), trots liknande kunskaper och engagemang.

Uppväxt



En uppväxt som ger mer
– hela vägen till vuxenlivet

Ungas psykiska välbefinnande

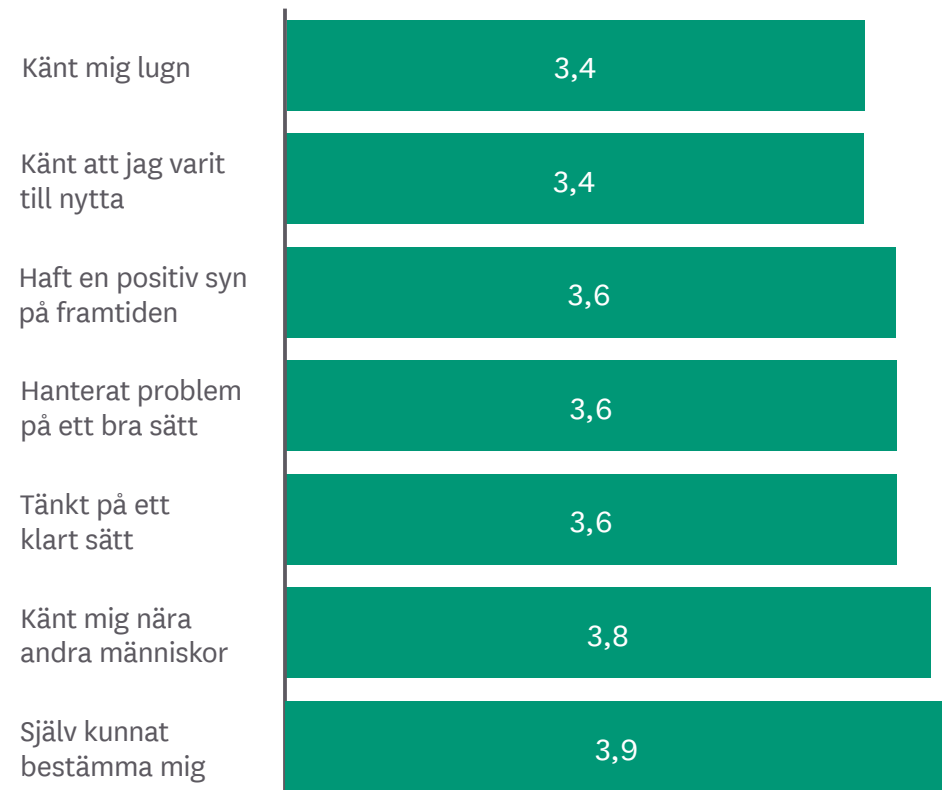
Om friskfaktorperspektivet ska bli styrande behöver vi sätta mål både för vad som ska minska och för vad som ska öka. En uppväxt behöver ge möjlighet att utveckla sina förmågor, lära, hantera påfrestningar och bidra till samhället. Det ligger i linje med WHO:s definition av psykisk hälsa.¹

Bland de redovisade frågorna får lugn och känslan av att vara till nytta lägst medelvärden bland unga 15–17 år: båda 3,4 på en femgradig skala. Självbestämmande får högst medelvärde 3,9.

Lugn och känslan av att vara till nytta får lägst medelvärden.

Resultaten väcker frågor om hur ungas möjligheter att känna lugn och vara till nytta kan stärkas. Återhämtning, sömn och skolans arbetsbelastning kan vara områden att undersöka vidare, men svaren visar inte vad skillnaderna beror på.

Ungas psykiska välbefinnande – medelvärden på frågor ställda till 15–17-åringar på en skala 1 till 5.²



¹ World Health Organization (WHO) (u.å.). *Mental health*, avsnittet "Overview". <https://www.who.int/en/health-topics/mental-health> (hämtad 20 september 2026).

² Skandias stiftelse Idéer för livet. Undersökning om ungas inre förmågor och livskvalitet bland 15–17-åringar ("IDG-studien", opublicerad).

Få unga upplever att skolan stärker deras förmåga att vara flitiga eller kreativa

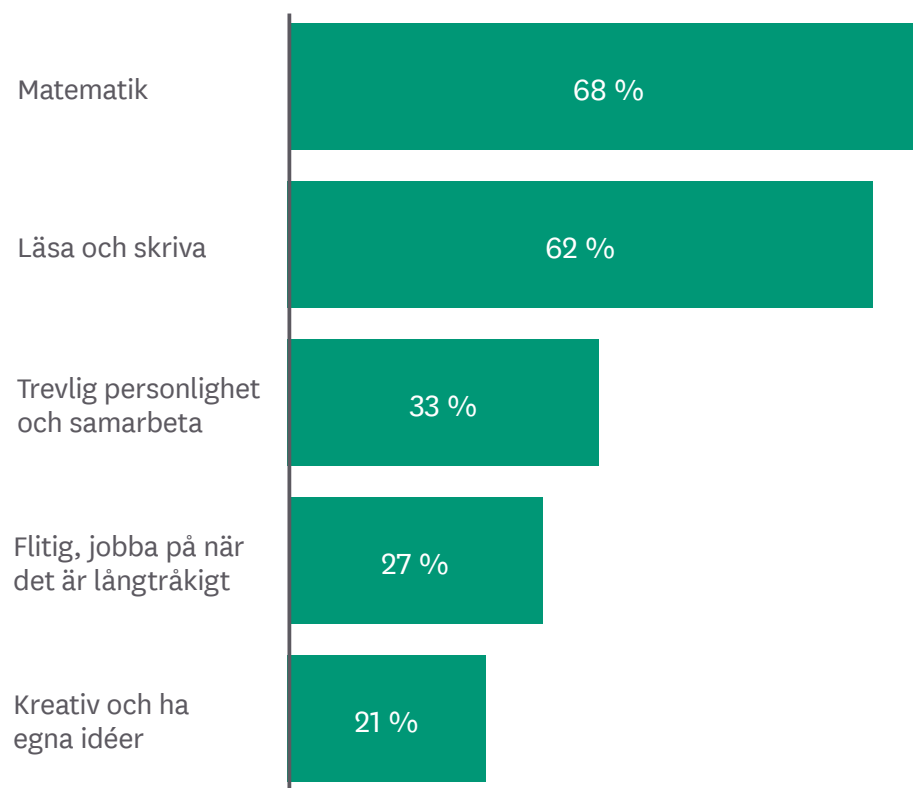
Skolan bidrar främst med grundläggande förmågor såsom att räkna, läsa och skriva. Flest unga upplever att skolan gör dem bättre på matematik (68 %) samt på att läsa och skriva (62 %).

En av tre (33 %) väljer alternativet ”Trevlig personlighet och samarbete”. Drygt en av fyra (27 %) upplever att skolan gör dem bättre på att vara flitiga och arbeta vidare när det är långtråkigt. En av fem (21 %) anger kreativitet och egna idéer.

Forskning visar att insatser för socialt och emotionellt lärande kan förbättra elevers färdigheter, relationer och skolresultat.¹ Det ger stöd för att se arbetet med sociala och emotionella förmågor som en del av ett bredare friskfaktorperspektiv.

Bara en av fem upplever att skolan gör dem bättre på att vara kreativa och ha egna idéer.

Vad tycker du att skolan gör dig bättre på?²



¹ Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D. & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), s. 405–432.

² Skandias stiftelse Idéer för livet (2024). Ung i Sverige 2024, s. 18.

Sambandet mellan självskattade förmågor och upplevd livskvalitet

Idéer för livets undersökning bland 15–17-åringar visar ett samband mellan självskattade förmågor och livskvalitet.

De fem förmågorna skattas i genomsnitt till 3,9–4,3 på en femgradig skala. Högst skattas omtanke om människor, djur eller natur. Lägst skattas att veta vad som är viktigt och låta det påverka egna beslut samt att stå upp för det man tycker är viktigt och försöka göra saker bättre.

Gruppen med hög självskattad förmåga skattar sin livskvalitet till i genomsnitt 7,6 på Cantrils skala¹ 0–10, jämfört med 6,2 i gruppen med låg nivå. Skillnaden är 1,4 poäng. Svaren visar ett tydligt samband, men inte vad som orsakar det.

I öppna svar lyfter unga bland annat att de fungerar bäst när de har lugn och ro, slipper stress, blir lyssnade på och får vara sig själva.

Det finns ett samband mellan självskattad förmåga och livskvalitet.

Jag är bra på att... (skala 1-5)²

... bry mig om andra människor, djur eller naturen.	4,3
... samarbeta med andra och att ge alla en chans att vara med.	4,1
... tänka själv och se saker från olika perspektiv innan jag bestämmer mig.	4,0
... veta vad som är viktigt för mig och låta det påverka mina beslut.	3,9
... stå upp för det jag tycker är viktigt och försöka göra saker bättre.	3,9

Upplevd livskvalitet utifrån hur unga skattar sina förmågor (Cantrils stege, 0–10):

Unga som skattar sina förmågor <u>h</u> ögt	7,6
Unga som skattar sina förmågor <u>l</u> ågt	6,2

¹ Cantril, H. (1965). *The Pattern of Human Concerns*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

² Skandias stiftelse Idéer för livet. Undersökning om ungas inre förmågor och livskvalitet bland 15–17-åringar ("IDG-studien", opublicerad)

Så här skattar unga sin samarbetsförmåga i olika bostadsområden

Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar skattar sin förmåga att samarbeta och ge alla en chans att vara med till i genomsnitt 4,5 på en femgradig skala. Det är högst bland de redovisade grupperna och 0,4 poäng över riksgenomsnittet. I områden med hög andel utlandsfödda är medelvärdet 4,3. I områden med mycket goda förutsättningar är det 4,1, samma som riksgenomsnittet.

Resultatet kan bidra till en mer nyanserad bild av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Här framträder en stark tilltro till den egna förmågan att samarbeta och inkludera andra.

Unga från områden med stora socioekonomiska utmaningar skattar sin samarbetsförmåga högst.

Svaren är en självskattning av samarbetsförmågan. Detta visar inte hur samarbetet fungerar i praktiken eller vad skillnaderna beror på. Resultatet är intressant att reflektera över eftersom det utmanar fördomar om socioekonomiskt utsatta områden.

Ungas självskattning skala 1-5 på påståendet "Jag är bra på att samarbeta med andra och ge alla en chans att vara med" redovisat på boendeområde:¹

Områden med stora socioekonomiska utmaningar

4,5

Områden med hög andel utlandsfödda.

4,3

Områden med mycket goda förutsättningar

4,1

Genomsnitt i hela sverige

4,1

¹ Skandias stiftelse Idéer för livet. Undersökning om ungas inre förmågor och livskvalitet bland 15-17-åringar ("IDG-studien", opublicerad)

De flesta upplever att de tidiga åren prioriteras i den egna kommunen eller regionen

Nära sju av tio (68 %) förtroendevalda upplever att de första levnadsåren, 0–6 år, är en prioriterad period för strategiskt förebyggande arbete i den egna kommunen eller regionen.

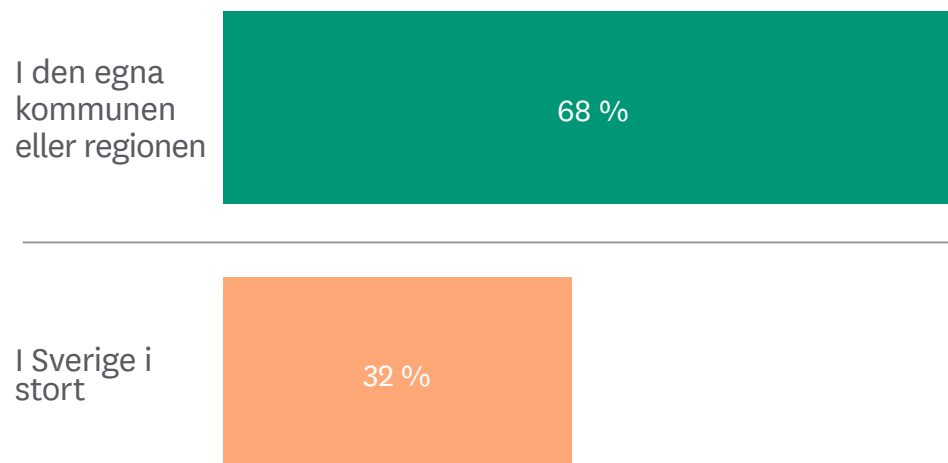
För Sverige i stort är motsvarande andel 32 procent. Skillnaden är 36 procentenheter. Svaren visar att fler upplever att de tidiga åren prioriteras i den egna kommunen eller regionen, men förklarar inte varför bedömningarna skiljer sig åt.

Att många upplever en sådan prioritering är en positiv utgångspunkt. Samtidigt säger resultatet inget om hur arbetet genomförs eller vilket stöd som erbjuds senare under uppväxten.

7 av 10
upplever att de
första levnadsåren
prioriteras i den egna
kommunen eller
regionen.

Slutsatsen är att ett tidigt fokus behöver kombineras med ett långsiktigt förebyggande arbete som omfattar både skolorna och övergången till vuxenlivet.

I vilken utsträckning förtroendevalda upplever att de allra första levnadsåren (0–6 år) är en prioriterad period som ger en unik möjlighet till strategiskt förebyggande arbete.¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Få kommuner har samordnat stöd för gruppen unga utanför arbete och studier

Övergången till vuxenlivet är en viktig del av uppväxten. Unga som varken arbetar eller studerar kan behöva samordnat stöd från flera verksamheter.

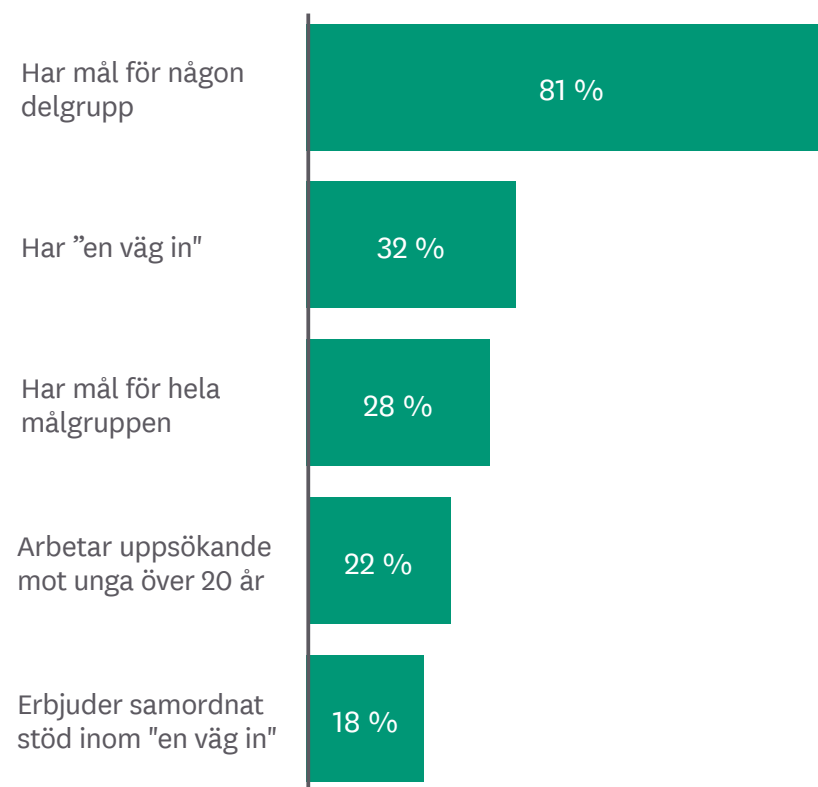
År 2021 stod cirka 137 500 unga i åldern 16–29 år utanför arbete och studier. Kommunerna organiserar stödet på olika sätt.¹

I MUCF:s kommunenkät 2023¹ uppger 81 procent att de har mål för hela gruppen eller någon delgrupp. Bara 28 procent har mål för hela gruppen. Var tredje kommun har "en väg in" för hela målgruppen, och 18 procent erbjuder även samordnat stöd.

MUCF:s analys visar ett samband mellan samordnat stöd och en lägre andel unga som varken arbetar eller studerar. Det visar inte att stödet orsakar skillnaden, men ger skäl att uppmärksamma hur stödet kan bli mer tillgängligt och sammanhållet.

Bara en av fem kommuner har "en väg in" med samordnat stöd för hela målgruppen.

Kommunernas arbete med stöd för gruppen unga som varken arbetar eller studerar.¹



¹ MUCF, Fokus 23, s. 66–71. https://www.mucf.se/sites/default/files/2023/11/fokus-23-webb-tillganglighetsanpassad_0.pdf

Framtidstro och stöd är styrkor att bygga vidare på

En lägesbild av ungas liv behöver synliggöra både utmaningar och styrkor. Annars riskerar beslutsfattare att missa det som finns att bygga vidare på.

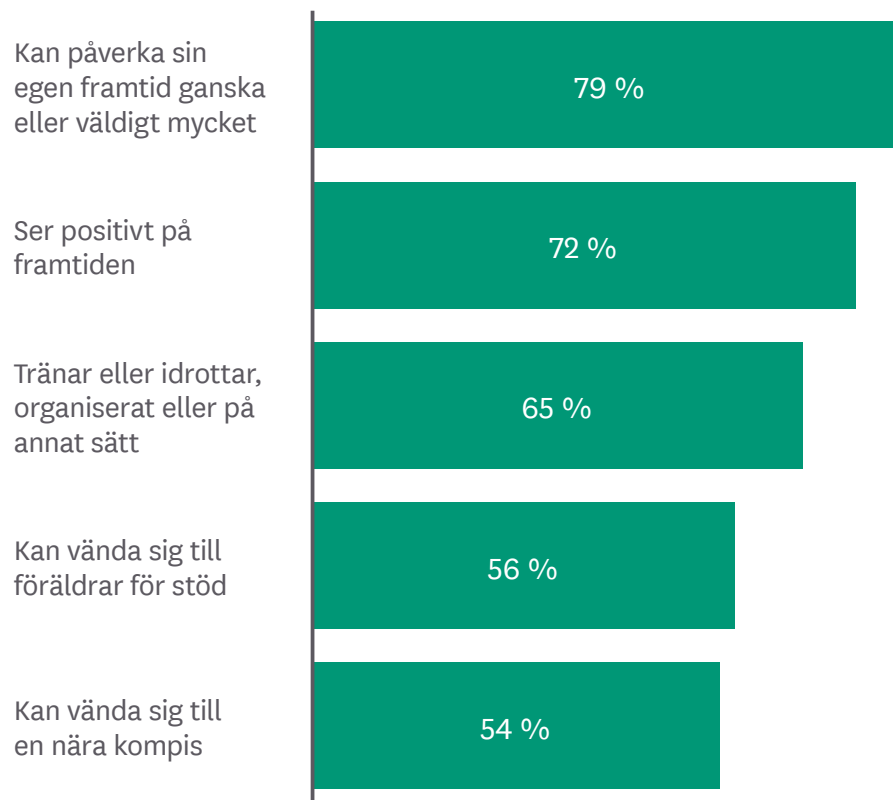
I Idéer för livets undersökning Ung i Sverige 2024¹ upplever 79 procent av 15–17-åringarna att de kan påverka sin egen framtid ganska eller väldigt mycket. 72 procent ser positivt på framtiden.

65 procent tränar eller idrottar på fritiden, organiserat eller på annat sätt. Vid personliga problem uppger 56 procent att de kan vända sig till någon av sina föräldrar för stöd. Nästan lika många, 54 procent, anger en nära kompis.

Resultaten lyfter fram framtidstro, fysisk aktivitet och tillgång till stöd i ungas liv. Ett friskfaktorperspektiv innebär att uppmärksamma sådana resurser och hur fler unga kan få tillgång till dem.

Fyra av fem upplever att de kan påverka sin egen framtid.

Unga 15–17 år om framtidstro, fysisk aktivitet och stöd.



¹ Idéer för livet, Ung i Sverige 2024, s. 8, 25, 36 och 38. Undersökningen genomfördes 2023.

Sammanfattning uppväxt

En god uppväxt ger unga möjlighet att lära, utveckla förmågor, känna tillhörighet och bidra. Ett friskfaktorperspektiv behöver därför sätta mål för vad som ska stärkas och följa hur unga själva upplever sina liv.

Ungas svar visar på ett utvecklingsbehov. Lugn och känslan av att vara till nytta får lägst medelvärden bland de redovisade frågorna om välbefinnande. Fler unga upplever att skolan stärker deras förmåga att räkna, läsa och skriva än deras uthållighet och kreativitet.

Samtidigt finns styrkor att bygga vidare på. Åtta av tio unga upplever att de kan påverka sin framtid. Många tränar eller idrottar och har någon att vända sig till för stöd. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar skattar sin samarbetsförmåga högst bland de redovisade grupperna. En rättvisande lägesbild behöver synliggöra både resurser och svårigheter.

Unga med hög självskattad förmåga skattar också sin livskvalitet högre. Sambandet visar inte vad som orsakar skillnaden, men understryker värdet av att uppmärksamma både förmågor och livskvalitet.

Nära sju av tio förtroendevalda anger att de tidiga åren prioriteras lokalt. Men ett tidigt fokus behöver följas av stöd genom skolåren och in i vuxenlivet. Bara 18 procent av kommunerna har ”en väg in” med samordnat stöd för hela gruppen unga som varken arbetar eller studerar.

Kapitlets samlade budskap är att bygga vidare på ungas styrkor och utveckla stödet där det brister. Ambitionen bör vara en sammanhållen uppväxt där fler får möjlighet att må bra, utvecklas och bidra.

A photograph of four diverse students walking down a staircase. In the foreground, a young man with curly hair in a dark hoodie and a young woman with long brown hair in a black top are walking towards the camera. Behind them, another student is partially visible. They are all carrying books or folders. The background is a warm-toned wall and a staircase with metal railings.

Relationer och demokrati

**Om trygghet, tillit och skillnaden
mellan att bli tillfrågad och att få
bestämma**

Trygghet är inkluderad i kommuners och regioners politiska beslut och planer

Sju av tio (67 %) upplever att förebyggande av otrygghet är politiskt prioriterat med avsatta resurser i den egna kommunen eller regionen. Färre (58 %) upplever att arbetet adresserar de bakom-liggande orsakerna på ett systematiskt sätt.

55 procent upplever att tillit ses som en strategisk investering i den egna kommunen eller regionen, jämfört med 26 procent för Sverige i stort. Skillnaden är 29 procentenheter (55 % – 26 %).

Trygghetsområdet är prioriterat i politiska strategier och planer. Lika tydligt bör tillit och social sammanhållning prioriteras i det systematiska arbetet.

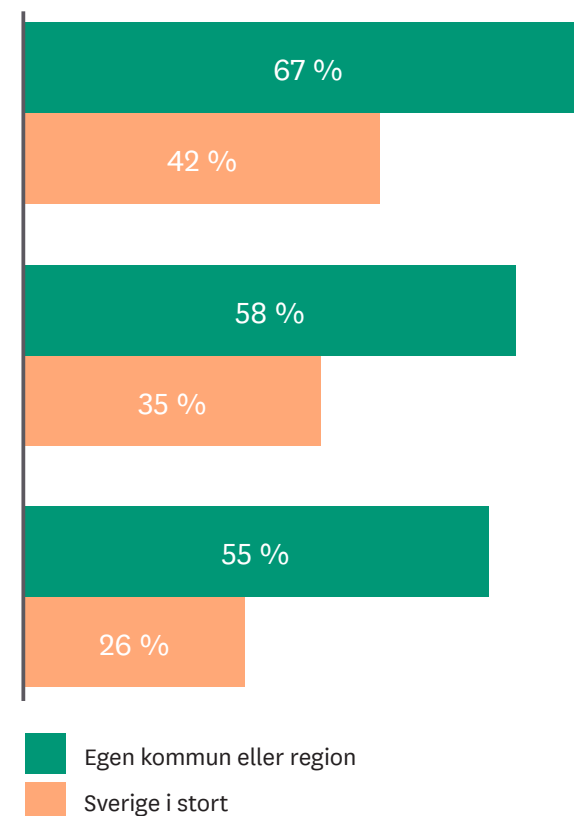
Bara 1 av 4 förtroendevalda upplever att Sverige behandlar tillit som en investering.

I vilken utsträckning upplever du att ...¹

... förebyggande av otrygghet är politiskt prioriterat med avsatta resurser.

... arbetet adresserar bakomliggande orsaker på ett systematiskt sätt.

...tillit ses som strategisk investering med tydliga mål och uppföljning.



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Engagemanget finns, men forumen saknas

Ett viktigt resultat kring demokrati och inflytande är att ungas engagemangsvilja är långt större än det faktiska engagemanget de hittills har fått möjlighet att visa.

7 procent av unga har någon gång engagerat sig för att påverka en samhällsfråga på sin boendeort. 24 procent vill men har inte gjort det. 5 procent har engagerat sig nationellt eller internationellt medan 30 procent vill börja göra det.

Det finns samtidigt en vilja att engagera sig som ännu inte omsatts i handling. Nästan hälften (49 %) anser att skolan inte gett dem kunskap om hur man gör om man vill förändra något. Bland tjejer i utsatta bostadsområden är andelen 71 procent. ¹

Var fjärde vill påverka en samhällsfråga på boendeorten, men bara en av tio har gjort det (7 %).

Har engagerat sig jämfört med vill engagera sig, unga 15–17 år ¹

Påverka en samhällsfråga på boendeorten

24 %

7 %

Engagera sig nationellt eller internationellt

30 %

5 %

 Vill, men har inte gjort det
 Har gjort det

¹ Skandias stiftelse Idéer för livet (2025). Ungas röster om demokrati, s. 6.

Unga har lågt inflytande i politiska beslut

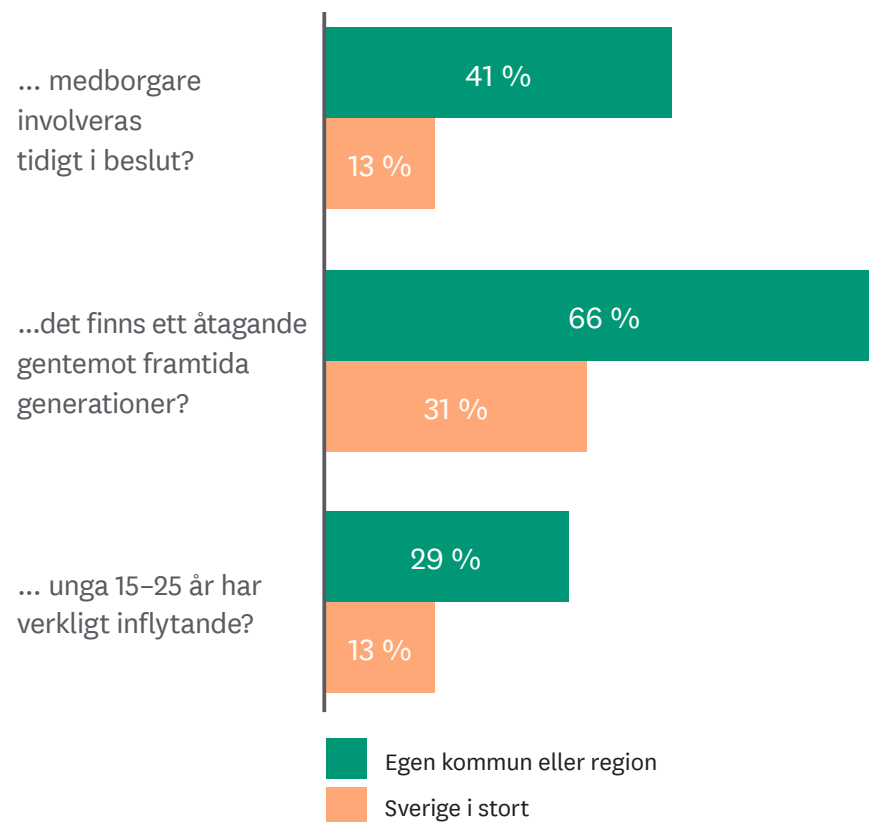
Tre frågor mäter demokratisk delaktighet i styrningen. 66 procent av de förtroendevalda upplever att åtagandet uttrycks i den egna kommunens eller regionens strategiska planer och styrdokument. Det är en bit kvar att leva upp till grundlagens tydliga krav att ta framtida generationer i beaktande.

Den direkta delaktigheten är mer begränsad (41%) och unga 15–25 år har sällan verkligt inflytande genom kanaler som kan forma faktiska beslut (29%).

För Sverige i stort är motsvarande andelar 31 procent för framtida generationer och 13 procent för både tidig medborgarinvolvering och ungas inflytande.

En av tre förtroendevalda anser att unga har verkligt inflytande i kommunen/regionen. På nationell nivå är det bara en av tio.

I vilken utsträckning upplever du att..¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

Sammanfattning relationer och demokrati

Relationer och tillit är viktiga påverkbara friskfaktorer. Ändå upplever bara en fjärdedel av de förtroendevalda att tillit och social sammanhållning nationellt behandlas som den strategiska investering ramverket förutsätter.

På trygghets- och tillitsområdet är skillnaden mellan majoritet och opposition omkring 40 procentenheter rakt igenom. Det gäller bedömningen av prioriteringen av resurser för förebyggande av otrygghet, att bakomliggande orsaker adresseras systematiskt och att tillit hanteras som en strategisk investering med mål och uppföljning.

Demokratisk delaktighet är materialets tydligaste svaghet. Endast 29 procent av politikerna ser reellt ungdomsinflytande. Även unga upplever

begränsade möjligheter att påverka: 27 procent anser att de kan påverka samhället där de bor

Svaren skiljer sig mellan förtroendevalda som sitter i styrande majoritet och dem som är i minoritet. Bakom genomsnittet står 51 procent mot 15 procent för tidig medborgarinvolvering, 76 mot 36 för åtagandet gentemot framtida generationer och 33 mot 14 för ungas verkliga inflytande.

Delaktighetsstrukturer som bara den styrande sidan upplever som verkliga bygger varken tillit eller långsiktighet. Men här ligger också den största utnyttjade potentialen: viljan att påverka är störst just där avståndet till institutionerna är längst.

Arbetsliv och livsmiljö



Där friskfaktorernas värde syns
tydligast i kronor – och där de
verkar dygnet runt

Sveriges sjuknota har passerat 100 miljarder kronor

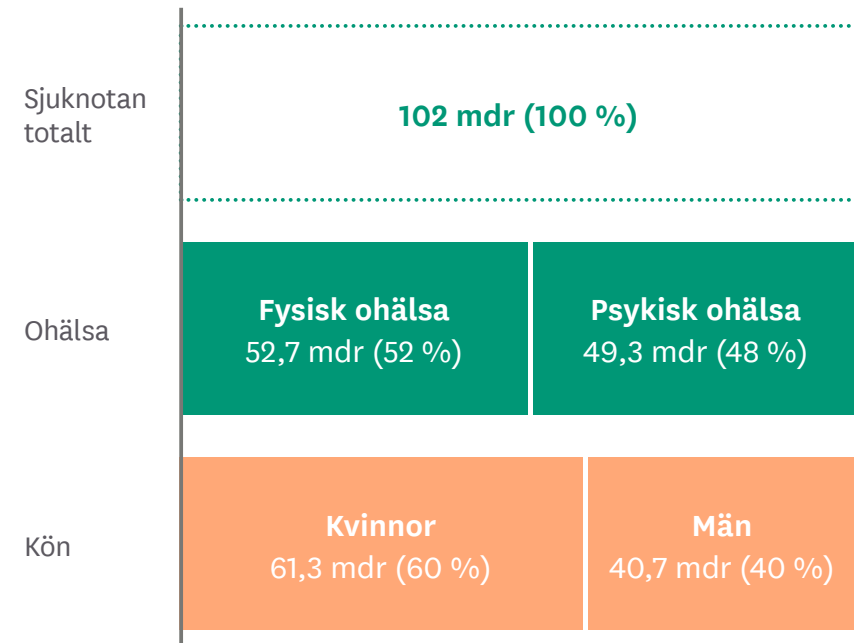
År 2025 beräknades Sveriges sjuknota till 102 miljarder kronor – den högsta nivån hittills, även justerat för inflation. Beloppet avser värdet av arbete som inte utförs under sjukskrivning från dag 15 och framåt.¹

Psykisk ohälsa bidrog mest till ökningen och stod för 49,3 miljarder kronor, motsvarande 48 procent av sjuknotan. Kvinnors sjuknota var 61,3 miljarder kronor och männens 40,7 miljarder. Jämfört med 2024 ökade kostnaden justerad för inflation med 11,9 procent respektive 6,7 procent.

Varje krona som investeras i arbetsplatsinsatser ger 2–3 kronor tillbaka till samhället, och cirka hälften av dessa tillfaller arbetsgivarna.² Om sjukskrivningsdagarna efter de första 14 dagarna på grund av psykisk ohälsa hade varit en tredjedel färre, skulle produktionsbortfallet ha minskat med 16,4 miljarder kronor.

Varje krona som investeras i arbetsplatsinsatser ger 2–3 kronor tillbaka.

Sjuknotans fördelning 2025 i miljarder kronor.¹



¹ Skandia (2026). Hur är läget, Sverige 2026? En rapport om hälsa, förebyggande insatser och den samhällsekonomiska notan för längre sjukskrivningar.

² Lindencrona, F. (2026) Systematisk analys: ROI och hälsoekonomiska utfall av arbetsplatsinsatser för psykisk hälsa – med särskilt fokus på Norden. (Opublicerad sammanställning av studier).

Fem områden där arbetsgivaren kan stärka förutsättningarna för hälsa

Hur arbetet organiseras har betydelse för medarbetarnas hälsa. I en gemensam rapport från 2021 pekar Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap ut fem områden som arbetsgivare kan påverka genom ledning, styrning och prioriteringar.¹

Områdena omfattar chefers förutsättningar, medarbetarnas utveckling och inflytande, tydliga mål samt ett genomtänkt arbetsmiljöarbete. Fokus ligger på de villkor organisationen skapar för att människor ska kunna må bra och klara sitt arbete över tid.

Rapporten visar samtidigt behovet av mer forskning och bättre mått för uppföljning. De fem områdena ger en utgångspunkt för utvecklingsarbete, men utgör inte ett färdigt mätsystem.

En praktisk tillämpning är att granska vilka förutsättningar chefer och medarbetare faktiskt har, välja förbättringar och följa hur de fungerar i vardagen.

Fem förbättringsområden i arbetsvardagen

1. Ledarskap – ge chefer tid, stöd och ett rimligt antal medarbetare att ansvara för.
2. Lärande och utveckling – skapa möjligheter till kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och gemensam reflektion.
3. Delaktighet och kommunikation – möjlighet att framföra idéer och kritik, forum för meningsutbyte.
4. Mål och värdegrund – tydliggör mål, roller och ansvar, och säkerställ rättvisa beslut och bemötande.
5. Arbetsmiljö och hälsa – arbeta systematiskt, följ hälsoläge och sjukfrånvaro och ge tillgång till stöd och expertis.

¹ Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap (2021). Friskfaktorer som kan mätas och följas över tid. Rapport 2021:2 respektive 2021:1.

Exempel: Försvarsmaktens arbete med hälsa

Bland de övergripande yrkesgrupper i Skandias rapport "Sveriges sjukaste yrken 2026" har militära yrken lägst antal sjukskrivningsdagar; i genomsnitt 2,0 dagar per anställd 2025. Statistiken avser dagar efter sjukdag 14.¹

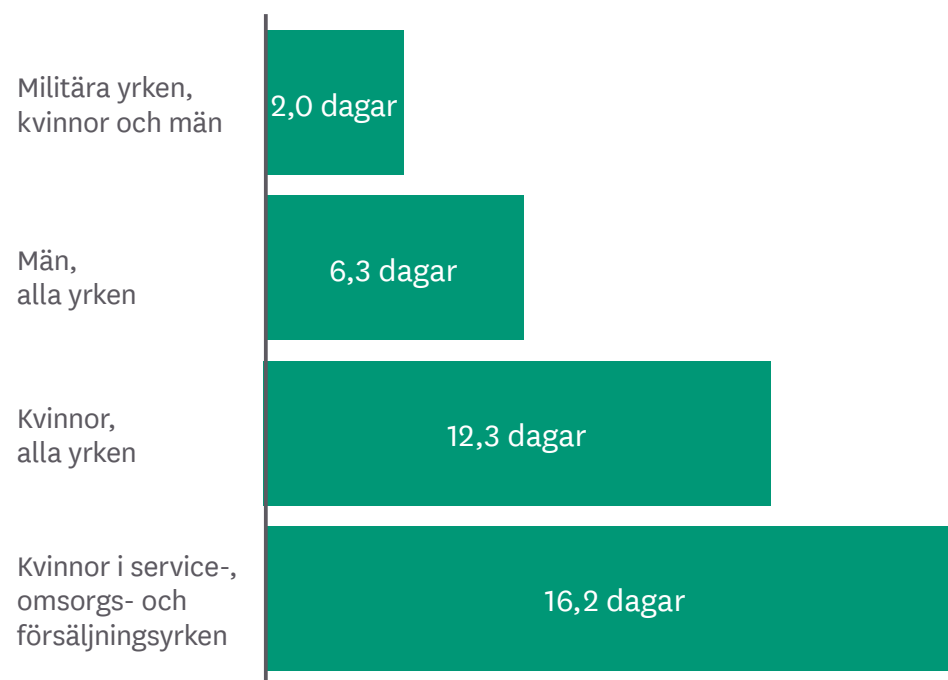
I rapporten beskrivs Försvarsmaktens arbete med små arbetsgrupper, nära ledarskap och tydliga mål. Chefer ansvarar oftast för högst 15 medarbetare, vilket ger möjlighet att tidigt uppmärksamma behov av stöd.

Fysisk träning tre timmar i veckan ingår i arbetet. Efter perioder med hög belastning finns utrymme för återhämtning. Chefer och skyddsombud får också 40 timmars arbetsmiljöutbildning.

Försvarsmakten är ett konkret exempel på hur de fem friskfaktorer som presenteras på föregående sida kan ges utrymme i arbetsvardagen genom beslut om ledarskap, arbetsorganisation och återhämtning.

Militära yrken har i genomsnitt cirka 88 procent färre sjukskrivningsdagar än kvinnor i service-, omsorgs- och försäljningsyrken.

Genomsnittligt antal sjukskrivningsdagar per anställd 2025, efter sjukdag 14.¹



¹ Skandia (2026), Sveriges sjukaste yrken 2026, s. 5–6 och 8. Statistik från Försäkringskassan och Skandias analyser. Beskrivningen av Försvarsmaktens arbetssätt bygger på en intervju med HR-specialist Tommy Andersson, 18 augusti 2026.

Den offentliga miljön påverkar känslan av trygghet

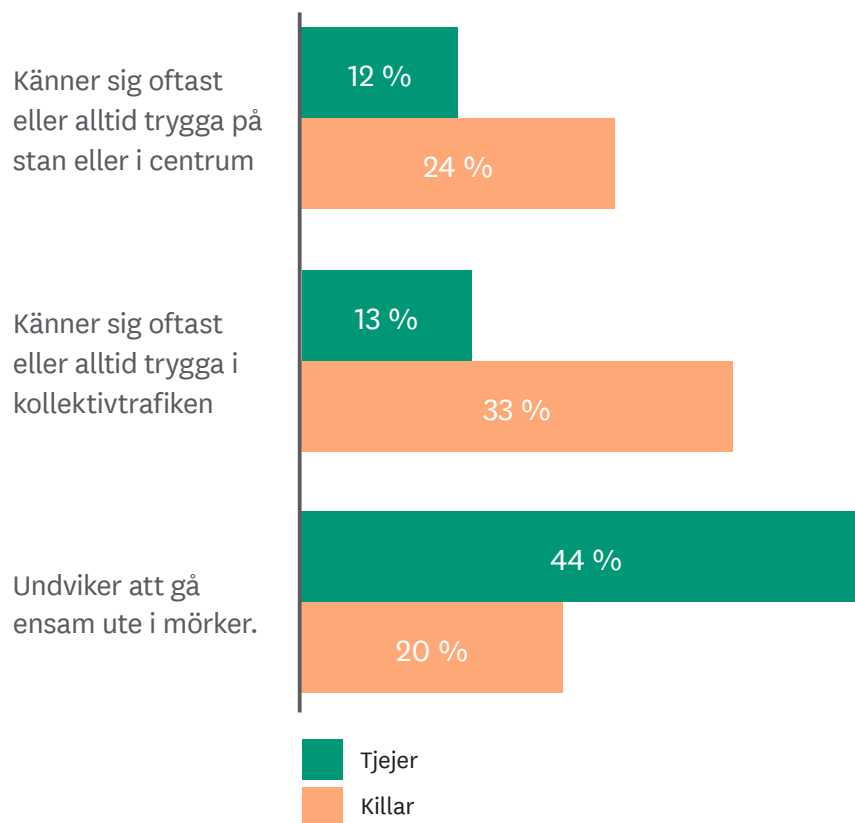
Trygghet i vardagen kan påverka möjligheten att röra sig fritt och delta i aktiviteter. I Idéer för livets undersökning "Ungas röster om trygghet"¹ framträder tydliga skillnader mellan tjejer och killar i åldern 15–17 år.

Bland tjejerna uppger endast 12 procent att de oftast eller alltid känner sig trygga på stan eller i centrum, jämfört med 24 procent av killarna. I kollektivtrafiken är motsvarande andelar 13 procent respektive 33 procent. 44 procent av tjejerna undviker att gå ensamma utomhus när det är mörkt. Bland killarna är andelen 20 procent.

Nästan hälften av tjejerna undviker att gå ensamma utomhus när det är mörkt.

Svaren visar stora skillnad i upplevd trygghet mellan könen. De ger skäl att involvera unga i arbetet med tryggare offentliga miljöer och uppmärksamma platser och situationer där deras rörelsefrihet begränsas.

Upplevd trygghet och undvikande av att gå ensam i mörker bland unga 15–17 år¹



¹ Skandias stiftelse Idéer för livet (2025), Ungas röster om trygghet, s. 4.

Vad trygghetsarbetet kan lära oss

Samhällsbyggnadsområdet deltar oftare i samverkan om trygghet än om välbefinnande. Trygghet har på kort tid blivit en fråga för planering och förvaltning, inte bara för polis och socialtjänst.

I Novus-enkäten riktad till förtroendevalda uppges bygg, samhällsplanering, miljö och klimat oftare delta i samverkan om trygghet än om välbefinnande:

46 procent jämfört med 34 procent.

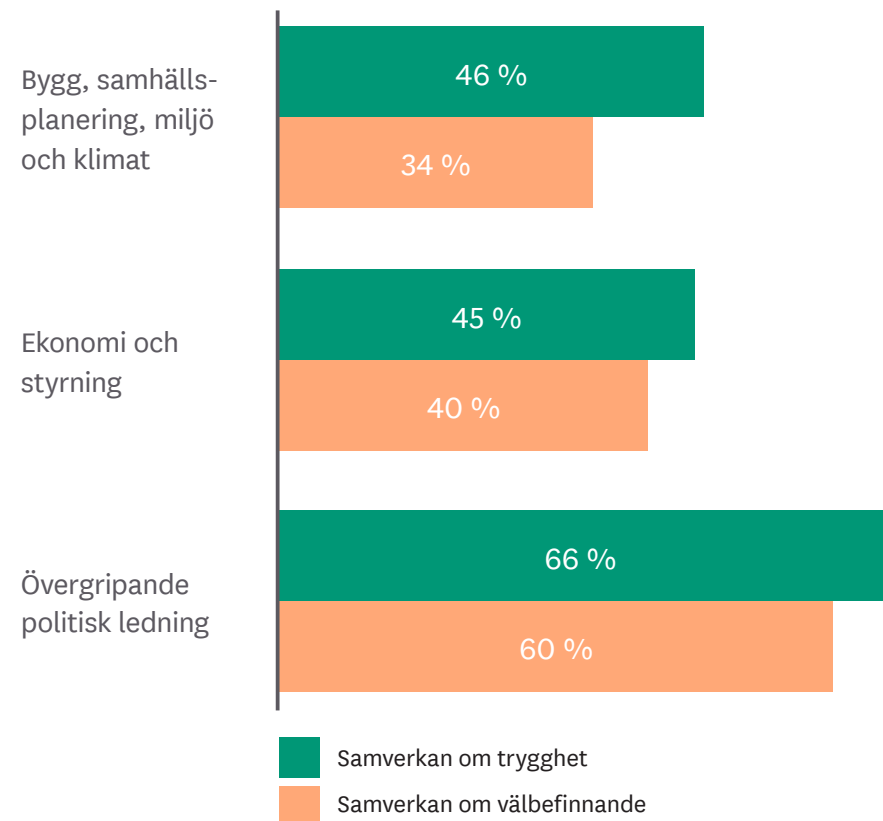
Skillnaden är 12 procentenheter. Samma mönster syns inom ekonomi och styrning samt övergripande politisk ledning.

Kan trygghets-
arbetets struktur
inspirera arbetet med
välbefinnande?

Kommunernas brottsförebyggande arbete har ett lagstadgat ramverk med krav på lägesbild, åtgärdsplan, samordning och uppföljning. Brå erbjuder metodstöd och utbildningar.²

Det kan ge inspiration till arbetet med välbefinnande. Ett sätt att tydliggöra ansvaret är att utgå från en gemensam lägesbild och koppla insatser till budget och uppföljning.

Deltagande i samverkan om trygghet respektive välbefinnande, enligt förtroendevaldas svar.¹



¹ Novus (2026). Undersökning bland 719 förtroendevalda på uppdrag av Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse och Skandias stiftelse Idéer för livet.

² Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Sammanfattning arbetsliv och livsmiljö

Sjukfrånvaron innebär stora kostnader för samhället. År 2025 beräknades produktionsbortfallet från sjukdag 15 och framåt till 102 miljarder kronor. Psykisk ohälsa stod för nästan hälften, 49,3 miljarder.

Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap har sammanställt fem organisatoriska områden som ger en grund för att stärka förutsättningarna för hälsa.

Försvarsmaktens arbete med nära ledarskap, tydliga mål och återhämtning visar hur sådana förutsättningar kan få utrymme i vardagen. Militära yrken har låg sjukfrånvaro, men underlaget visar inte hur stor del som kan förklaras av arbetssättet.

Även livsmiljön har betydelse för människors vardag. Undersökningen bland unga visar att tjejer upplever mindre trygghet i offentliga miljöer än killar. Nära hälften av tjejerna undviker att gå ensamma utomhus när det är mörkt. Resultaten ger skäl att involvera unga i arbetet med tryggare miljöer och större rörelsefrihet.

Enligt förtroendevaldas svar deltar bygg, samhällsplanering, miljö och klimat oftare i samverkan om trygghet än om välbefinnande. Det brottsförebyggande arbetets krav på lägesbild, åtgärdsplan, samordning och uppföljning kan ge inspiration till arbetet med välbefinnande. En möjlig väg framåt är att tydliggöra ansvaret och koppla insatser till budget och uppföljning.

Åtta rekommendationer

Nedan är sju rekommendationer till kommuner och regioner som vill utveckla sin förmåga att styra och leda med sikte på friskfaktorer – och en till staten. Positionen i majoritet eller minoritet färgar bedömningen av nästan varje styrningsfråga. Det som ska hålla över mandatperioder behöver därför vara igenkännbart också för den som inte styr i dag.

1 Etablera ett långsiktigt politiskt ägarskap som också oppositionen känner igen.

Ambitionen behöver vara tvärpolitisk förankring i fullmäktige, inte bara beslut i den styrande majoriteten. En överenskommelse som bara den ena sidan upplever som verklig håller inte över ett maktskifte.

2 Använd välbefinnandemått i styrningen och pröva dem mot dokumenten.

Säkerställ att mått på livskvalitet, ensamhet, delaktighet och tillit ingår i budget, konsekvensbedömningar och uppföljning och följ måtten konsekvent och systematiskt.

3 Bygg en flerårig social investeringslogik på en beslutsnivå som håller.

Reserverade medel, effektuppföljning och systematisk analys av vad det kostar att låta bli – beslutade av fullmäktige med brett stöd och med ett regelverk som överlever mandatperioden.

4 Organisera tvärsекtoriellt på riktigt, och med insyn.

Ge samverkan gemensamma mål, mandat, finansiering och uppföljning. Bygg in ekonomi och styrning, samhällsplanering och HR. Utred vad som ger det bredaste engagemanget. Kanske är det beredningar under fullmäktige snarare än utpekade enskilda nämnder.

5 Fyll delaktigheten med reellt innehåll och lär ut hur man gör.

Ge unga faktisk beslutsamhet och komplettera skolans demokratiuppdrag med praktisk handlingskunskap. Låt ungdomsråd och medborgardialoger rapportera till fullmäktige och utvärderas av både majoritet och minoritet.

6 Använd arbetsgivarrollen som friskfaktorverktyg.

Besluta om, budgetera för och följ upp antalet medarbetare per chef, chefers förutsättningar, delaktighet, lärande och ett strategiskt arbetsmiljöarbete. Detta är det område där positionen spelar minst roll – och där partsarbetet redan bär.

7 Höj ambitionen för livsmiljön från trygghet till livskvalitet.

Utgå från strategin för levande städer och koppla översiktsplan, mobilitet, grönstruktur och mötesplatser till mätbara mål. Använd trygghetsarbetets styrmodell som förebild: utpekad ansvar, gemensam lägesbild, verktygslåda och budgeterbara åtgärder.

8 Till staten: säkra långsiktigt stöd till kommuner och regioner.

Efterfråga samverkan med gemensamma mål, mandat, finansiering och uppföljning. Följ upp nationella strategier för psykisk hälsa, ensamhet och levande städer. Sist men inte minst, säkerställ att alla relevanta intressenter är involverade.

Vi hjälper dig att ta nästa steg

Ing-Marie Wieselgrens Stiftelse arbetar för att påskynda samhällets gemensamma arbete med psykisk hälsa.

"Ingen kan göra allt, men alla kan göra något."

Ing-Marie Wieselgrens motto var: "Ingen kan göra allt, men alla kan göra något". Därför vill vi hjälpa dig att börja använda friskfaktorerna i ditt arbete oavsett om du är förtroendevald, chef, eller medarbetare.

Ett första steg är att du mejlar oss, så skickar vi vår fördjupningsrapport med kunskapsstöd runt varje friskfaktor. Vi har även ett brett kontaktnät inom stat, kommuner och regioner som kan inspirera dig med hur de arbetar för att bygga upp sin tvärsektoriella styrning.

Vi erbjuder kunskaps- och strategistöd för att identifiera och stödja er i ert arbete med friskfaktorer.

ING · MARIE
WIESELGREN
STIFTELSE



info@stiftelsenimwieselgren.se

1 Läs fördjupningsrapporten

Mejla oss så skickar vi fördjupningsrapporten med kunskapsstöd runt varje friskfaktor.

2 Hämta inspiration från andra

Ta del av erfarenheter från kommuner och regioner som byggt tvärsektoriell styrning.

3 Få vårt kunskaps- och strategistöd

Vi erbjuder kunskaps- och strategistöd som hjälper er att identifiera och stärka för er relevanta friskfaktorer.

ING • MARIE
WIESELGRENS
STIFTELSE

idéer
för livet
skandia: